

«زمان پیشنهادی: ۱۲ دقیقه»

آرایه‌های ادبی (حل تست)

۱- در کدام گزینه، همه آرایه‌های روبه‌روی بیت، در آن بیت دیده نمی‌شود؟

- ۱) تاکنون در پرده بود این راز و درها بسته بود / زاهد از بوی سخن هشیار شد، خاموش شو (جناس تام، حس آمیزی)
- ۲) من نیز چشم از خواب خوش برمی‌نکردم پیش از این / روز فراق دوستان شب خوش بگفتم خواب را (تناسب، تشخیص)
- ۳) تهمتن به قلب اندر آمد نخست / زمین را به خون دلیران بشست (ایهام، کنایه)
- ۴) همی تا لعل سیرابت نمودی / جهانی حلق تشنه، خشک لب بود (مجاز، استعاره)

۲- در بیت «صد جوی آب بسته‌ام از دیده بر کنار / بر بوی تخم مهر که در دل بکارمت» کدام آرایه‌های زیر آفریده شده‌است؟

- ۱) ایهام، تناسب، ایهام تناسب، استعاره
- ۲) ایهام تناسب، مراعات نظیر، اسلوب معادله، اغراق
- ۳) حسن تعلیل، ایهام تناسب، اغراق، استعاره
- ۴) لف و نشر، مراعات نظیر، ایهام، استعاره

۳- در بیت «دل‌م که چون سر زلف تو می‌رود بر باد / به دام عشق درافتاد و هرچه باداباد» کدام آرایه‌ی زیر دیده نمی‌شود؟

- ۱) مجاز
- ۲) جناس ناقص
- ۳) ایهام
- ۴) جناس تام

۴- در کدام بیت آرایه‌ی «تشبیه» دیده نمی‌شود؟

- ۱) جام مینایی می‌سد ره تنگ‌دلی است / منه از دست که سیل غمت از جا ببرد
- ۲) نیست بر لوح دل‌م جز الف قامت دوست / چه کنم حرف دگر یاد نداد استادم
- ۳) اوّل نظر ز دست برفتم عنان عقل / و آن را عقل که رفت چه داند صواب را؟
- ۴) اگر چه خرمن عمرم غم تو داد به باد / به خاک پای عزیزت که عهد نشکستم

۵- اگر بخواهیم بیت‌های زیر را به ترتیب داشتن آرایه‌های «استعاره، حسن تعلیل، ایهام تناسب، تلمیح و جناس» مرتب کنیم، کدام گزینه درست است؟

- آ) بردوخته‌ام دیده‌ام چه باز از همه عالم / تا دیده‌ی من بر رخ زیبای تو باز است
 - ب) پَر هست و اشتیاق پریدن در این هوا / افسوس بر دریچه‌ی ما آسمان کم است
 - پ) روی خود را بعد مردن صائب از شرم گناه / در نقاب خاک از شرمندگی پوشیده است
 - ت) مگر چشمان ساقی بشکند امشب خمارم را / مگر شوید شراب لطف او از دل غبارم را
 - ث) روزی اگر صد هزار بار کنم شکر / باز بود نعمت ز شکر من افزون
- ۱) پ، ت، ب، ث و آ ۲) پ، ت، آ، ث و ب ۳) ب، ت، آ، پ و ث ۴) ت، پ، ب، ث و آ

۶- در کدام گزینه، همه آرایه‌های «متناقض‌نما، جناس، تشبیه و کنایه» دیده می‌شود؟

- ۱) امشب به قصه‌ی دل من گوش می‌کنی / فردا مرا چو قصه فراموش می‌کنی
- ۲) دستم نمی‌رسد که در آغوش گیرمت / ای ماه با که دست در آغوش می‌کنی
- ۳) جام جهان ز خون دل عاشقان پر است / حرمت نگاه‌دار اگر نوش می‌کنی
- ۴) «سایه» چو شمع شعله درافکنده‌ای به جمع / زین داستان که از لب خاموش می‌کنی

(المیبار ادبی)

۷- کدام گزینه آرایه‌های موجود در دو بیت زیر را نشان می‌دهد؟

«الهی آتش عشقم به جان زن / شرر زان شعله‌ام بر استخوان زن

چو شمع بر فروز از آتش عشق / بر آن آتش دلم پروانه‌سان زن»

(۱) واج آرایی، کنایه، تشبیه (۲) تلمیح، تشبیه، جناس (۳) تناسب، واج آرایی، ایهام (۴) ایهام، جناس، تکرار

۸- در کدام گزینه آرایه‌ی «اغراق» وجود دارد؟

(۱) از من اکنون طمع صبر و دل و هوش مدار / کان تحمّل که تو دیدی همه بر باد آمد

(۲) از خجالت چون نگردهد تیشه‌ی فرهاد، آب؟ / کوه را برداشت از جا ناله‌ی زنجیر ما

(۳) جهد بسیار بکردم که نگویم غم دل / عاقبت جان به دهان آمد و طاقت برسد

(۴) هزار جهد بکردم که یار من باشی / مرادبخش دل بی‌قرار من باش

پاسخ کلیدی

۳ (۴)	۱ (۳)	۳ (۲)	۳ (۱)
۲ (۸)	۱ (۷)	۴ (۶)	۴ (۵)

پاسخ تحلیلی

۱- گزینه‌ی ۳ «قلب» جزء واژه‌های ایهام‌برانگیز است اما در گزینه‌ی سوم فقط معنای «مرکز سپاه» از آن برداشت می‌شود، بنابراین در این بیت، ایهام ندارد.

گزینه‌ی نخست: «در» ابتدا به معنای «درون» و سپس به معنی «دروازه» آمده‌است. «بوی سخن» نیز آشکارا حس آمیزی دارد. گزینه‌ی دوم: تناسب «چشم» و «خواب» یا «شب‌خوش» و «خواب» روشن است. شب‌خوش (شب به خیر) گفتن به «خواب» (از «خواب» خداحافظی کردن) پدیدآورنده‌ی تشخیص است، زیرا شاعر «خواب» را آدم فرض کرده‌است و به او شب به خیر گفته. معنای بیت: من هم در گذشته‌ها به شیرینی می‌خوابیدم و حاضر نبودم چشم از خواب خوش برگیرم، اما روزی که به دوری از عزیزانم دچار شدم، با خواب، خداحافظی کردم و دیگر خواب به سراغم نیامد.

گزینه‌ی چهارم: «لعل سیراب» استعاره از لب معشوق و «جهان» مجاز از مردم جهان است.

۲- گزینه‌ی ۳ گزینه‌ی ۲ با اسلوب معادله و گزینه‌ی ۴ با لفّ و نشر حذف می‌شود.

به جای «کنار» در این بیت فقط می‌توان معنای «آغوش یا کنار بدن» را قرار داد اما معنای دیگر آن (ساحل) به دلیل وجود «جوی آب» به ذهن خطور می‌کند ← ایهام تناسب. («آب»، «بو» و «مهر» نیز از واژه‌های ایهام‌برانگیز هستند اما در این بیت یک معنا از آن‌ها برمی‌آید: آب، آرزو، عشق). «صد جوی آب» استعاره‌ای اغراق‌آمیز از اشک شاعر است. شبیه حسن تعلیل این بیت در آزمون قبلی و نمونه‌های کتاب همایش مطرح شده‌بود.

۳- گزینه‌ی ۱ جناس ناقص میان «بر- سر» و «باد- بادا» دیده‌می‌شود و جناس تام میان «باد» در مصراع نخست و «باد» در مصراع دوم؛ و اما ایهام: می‌رود بر باد: ۱- (اگر نهاد را سر زلف معشوق بگیریم) در باد تکان می‌خورد. ۲- (اگر نهاد را دل عاشق بگیریم) از دست می‌رود.

۴- گزینه‌ی ۳ در گزینه‌ی نخست، «غم» به «سِل» تشبیه شده‌است. (اضافه‌ی تشبیه‌ی)

هم‌چنین در این بیت «جام می» به «سدّ راه» نیز مانند شده‌است. در گزینه‌ی دوم، «قامت دوست» در بلندی و کشیدگی به حرف «الف» مانند شده‌است (اضافه‌ی تشبیه‌ی). در گزینه‌ی چهارم «خرمن عمر» اضافه‌ی تشبیه‌ی است؛ اما در گزینه‌ی سوم، «عنان قلم» اضافه‌ی استعاری است، زیرا «قلم» در ذهن شاعر به «اسب» مانند شده‌است و داشتن «عنان» (افسار) از ویژگی‌های اسب است. (مضاف‌الیه، مشبه و مضاف از ویژگی‌های مشبّه‌به است ← اضافه‌ی استعاری)

۵- گزینه‌ی ۴ بین این آرایه‌ها، «حسن تعلیل» برای آغاز کردن کار مناسب‌تر است: وجود حسن تعلیل در بیت «پ» آشکار است: شاعر برای مدفون بودن چهره‌اش در زیر خاک پس از مرگ، علّتی شاعران اما غیرواقعی آورده‌است ← احتمالاً گزینه‌ی ۴ درست است. پیدا کردن استعاره در بیت «ت» کار ساده‌ای نیست، مگر این‌که به یاد داشته‌باشید در آزمون سراسری هر دو نوع استعاره را در نظر بگیرید: وقتی شاعر می‌گوید که «چشمان ساقی» می‌تواند خمار او را بشکند، پس در ذهنش چشمان ساقی را به شراب مانند کرده‌است و یکی از ویژگی‌های شراب (شکستن خمار) را به آن نسبت داده‌است ← استعاره‌ی مکنیه «هوا» در بیت «ب» به معنای معمول خود به کار رفته‌است اما به دلیل آمدن «اشتیاق» در کنار آن، معنای «آرزو» نیز به ذهن خطور می‌کند. پیدا کردن تلمیح و جناس تام بیت‌های «ث» و «آ» برای شما که کتاب همایش ادبیات را خوانده‌اید، کار ساده‌ای است.

۶- گزینه‌ی ۴ تنها بی‌تی که تاحدی می‌توان آن را دارای متناقض‌نما دانست بیت گزینه‌ی چهارم است (مصراع دوم بیت).
دیگر آرایه‌ها را نیز به آسانی می‌شود در این بیت پیدا کرد.

۷- گزینه‌ی ۱ (بدون شرح!)

۸- گزینه‌ی ۲ در بیت دوم، شاعر در تأثیرگذاری و قدرت ناله‌ی زنجیرش اغراق کرده‌است.